

שׁוֹרֵת בְּהִלְכָה לְשׁוֹלְחַן שֶׁבֶת

מֵאֵת הַרֵב מֹשֶׁה חַיִּים חֲנוּנֵי שְׁלִיט״א

גיליון מס' 86

השכרת נכסים, חנויות ומפעלים לגוי בשבת

הקדמה קצרה מדיני אמירה לגוי בשבת

אסרו חכמים ליהודי לבקש מגוי שיעשה עבורו מלאכה בשבת, בין אם המלאכה אסורה מהתורה ובין אם המלאכה אסורה רק מדברי סופרים. ולמדו חכמים שמן לזה ממה שנאמר (שמות יב, טז): "כֹּל מְלָאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם", לא נאמר "לא תעשה" אלא "לא יעשה", הרי שמן הראוי, ששום מלאכה לא תיעשה עבור ישראל בשבתות וימים טובים. וכפי שאמרו חכמים (שם במכילתא): "לא יעשה - לא תעשה אתה, ולא יעשה חברך, ולא יעשה גוי מלאכתך".

לדעת הרמב"ם טעם האיסור הוא כדי שלא יבוא היהודי לזלזל בהלכות שבת ויבוא לבסוף לעשות את המלאכות בעצמו¹. ועוד טעמים נוספים נאמרו בזה כפי שהתבארו בראשונים².

הנאה מפעולות שעשה גוי בשבת:

אם עשה הגוי פעולות עבור היהודי בשבת, אסרו חכמים על היהודי להנות מהמלאכה בשבת, גם אם עשה הגוי מעצמו ללא שיאמר לו היהודי לעשותן עבורו. ואף במוצאי שבת אינו רשאי היהודי להנות מהמלאכה עד שיעבור שיעור זמן "ככדי שיעשו", והיינו רק לאחר שעבר הזמן הדרוש כדי לעשות את המלאכה מצאת השבת ועד לרגע השימוש בה. ויש פעמים שאסרו חכמים ליהודי להנות מן המלאכה לעולם³.

אם הגוי עושה מלאכה עבור עצמו, יש אופנים בהם התירו חכמים ליהודי להנות מהמלאכה בשבת כמו שיתבאר בהמשך בס"ד.

אמירה לגוי אסורה מהתורה או מדרבנן:

יש מרבתינו הראשונים שלמדו מהדרשה הנ"ל "לא יעשה" - לא תעשה אתה ולא יעשה חברך ולא יעשה גוי מלאכתך⁴. שאיסור אמירה לגוי בשבת הוא מן התורה⁵, אולם לדעת רוב רבתינו הראשונים והאחרונים איסור אמירה לגוי בשבת הוא מדרבנן, והדרשה שדרשו מהפסוק "לא יעשה" היא רק אסמכתא בעלמא⁶.

סוגי התקשרויות בין יהודי לגוי בעבודות שדה חנויות ומפעלים:

בהפעלת נכסים, שדות וחנויות ישנם סוגי התקשרויות שונים בין יהודי לגוי, בחלקם הגוי עושה מלאכה בשליחות היהודי ובחלקם הגוי עושה מלאכה עבור עצמו ללא שום רווח ליהודי, באופנים שהגוי עושה מלאכה בשליחות היהודי הרי שהדבר אסור מן הדין, כדין אמירה לגוי האסורה. אך באופנים שהגוי עושה מלאכה עבור עצמו - שלא בשליחות היהודי - הדבר מותר מן הדין, אלא שיש מקומות שגזרו בהם חכמים משום מראית העין, כמו שיתבאר⁷:

שכירות: הקרקע שייכת ליהודי אך הגוי שוכר אותה לצרכיו הפרטיים ומשלם עבורה סכום קבוע, וכל הרווח הולך לגוי - במקרה זה הגוי אינו נחשב שלוחו של ישראל, שהרי הגוי עובד בשדה על דעת עצמו.

אריסות: השדה שייכת ליהודי והגוי לוקח על עצמו אחריות מלאה בטיפול השדה והיבול, בתמורה לעבודת הגוי מקבל אחוזים מהפירות - גם באופן זה הגוי אינו עובד בשליחות היהודי אלא לצורך עצמו כדי להגדיל את הרווחים מהם הוא נוטל אחוזים.

שכיר יום: השכיר מקבל שכרו עבור הזמן שעבד, והרווח שייך כולו למעסיק. במקרה זה הגוי הוא כשלוחו של ישראל, ועבודת השכיר נחשבת מדברי חכמים כעבודת היהודי ואסורה מן הדין⁸.

מראית עין:

באופנים שהגוי עובד על דעת עצמו (כשכירות או באריסות) שמן הדין מותר לגוי לעבוד בנכס בשבת, ישנם סוגי נכסים שדרך הפעילות שלהם מתבצעת לרוב בצורה של השכרת פועלים ואינם מיועדים להשכרה או לאריסות, כגון בתי מרחץ או אולם אירועים וכדומה שבהם בעל הנכס מפעיל את הנכס באמצעות פועלים המקבלים ממנו משכורת חודשית, בנכסים אלו גזרו חכמים משום 'מראית עין' שלא להשכיר אותם לגוי אפילו בתנאי העסקה אחרים, משום שהרואים יחשבו שהפועלים הגויים שבנכס הם שכיריו של היהודי בעל הנכס. איסור זה נקרא בהלכה "מפני שנקראת על שמו", ויש לחשוש שחומת השבת תיפרץ בעקבות כך, ואנשים נוספים ישכרו פועלים גויים בשבת. זאת בשונה משדה, בית או חנות שיש דרך להשכיר אותם לגוי לתקופה ממושכת והגוי מפעיל אותם בעצמו עם הפועלים שלו.

גם במקומות שיש מראית עין, אם כן נתפרסם הדבר זמן ממושך שאין דרך אותו אדם לשכור פועלים, אלא משכיר אותם לאחרים שיתפעלו את המקום כרצונם, שוב אין בזה חשש מראית העין⁹, כמו כן אם התפרסם בעיתונים שהישראל השכיר את העסק לגוי, או שהוא עובד בו בקבלנות, הרי זה כפרסום המועיל ואין חשש למראית עין¹⁰.

וכן אם דרך רוב אנשי במקום להשכיר את המקום או לתנו באריסות, מותר¹⁰, יש להתעדכן בכל מקום מה הרגילות כמו שנבאר בס"ד.

מאחר והפרטים בעניינים אלו רבים, בכל עניין או שאלה בדינים אלו יש להתייעץ עם מורה הוראה הבקיא בדינים אלו¹¹, שחס וחלילה לא יטעו ויפרצו חומות קדושת השבת.

1 רמב"ם פרק ו מהלכות שבת הלכה א.

2 דעת רש"י שאמירה לגוי אסורה משם שיש דין שליחות לגוי לחומרא. (רש"י שבת קנ"ג ע"א, ד"ה מאי טעמא, והגהות מימוני פ"ו מהלכות שבת אות ב.) וי"א שהאיסור הוא ממה שכתוב "ודבר דבר" דייבור האסור בשבת, ובש"ת אבני נזר או"ח סימן מג סק"ו ביאר שצריך לב" הטעמים שלטעם של דבר יהיה מותר לומר לו בערב שבת שיעשה עבורו בשבת, ולטעם של שליחות אסור, ולטעם של שליחות יהיה מותר לומר לו בשבת שיעשה עבורו אחר השבת, ולטעם של דבר דבר אסור.

3 עיין שו"ע סימן שכה ס"ד.
4 עיין בש"ת הרשב"א מכת"י (מכון ירושלים תשס"ה, סימן כד) לדעת רש"י עה"ת. וביראים (סימן קיג, וביראים השלם סימן שד) ובש"ת מהר"ח אור זרוע (סימן ל) ובלבוש (סימן רמ"ג סעיף א) שהאריך בזה עיי"ש.

5 רמב"ם פרק ו, הלכה א: רמב"ן שמות יב, טז; שועה"ר סימן רמג סעיף א. משנ"ב סימן רמג סק"ה, ושעה"צ סק"ז.

6 משנ"ב בהקדמה לסימן רמג.
7 ולא אומרים שהגוי עובד בשביל עצמו כדי לקבל שכר עבודתו, שהרי זה ככל מלאכה שגוי עושה לישראל שלא התירו אף שהישראל משלם לו על כך.

8 שו"ע סעיף ב, ומותר גם כן לתת את המקום באריסות, שמקבל חלק ברווחים, שאין בזה חשש מראית העין, שהרי יתלו העולם שמשכיר את המקום, משנ"ב ס"ק י"א.

9 עיין בה"ל ד"ה שכן, שכתב להכריע מלשון הראשונים והשו"ע שכדי להתיר צריך רוב.
10 וצריך להזהר מאוד שלא להתיר בדינים אלו כיון שדקים וקשים כהררים התלויים בשערה, ראה בש"ת מהר"ם שיק או"ח סי' צ"ו וסי' צ"ז, ובסימן ר"ז, ובשו"ת כתב סופר או"ח סי' מב, ובש"ת לבושי מרדכי קמא סימן מא, ובש"ת בית שערים או"ח סי' פ"ז, ובשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קיט ובש"ת דבר חיים ח"ב או"ח סי' מ"ח, ובמשנ"ב סי' רמ"ד סק"ה. ובספרו שם עולם ח"א פרק ב' ע"ש.

יהודי שיש בבעלותו נדל"ן בחו"ל האם מותר לו להשכיר חנויות לגויים שפותחים את החנויות שלהם גם בשבת?

השכרת חנות לגוי באופן שהחנות פתוחה בשבת: אם החנות מושכרת לגוי בסכום קבוע עבור כל חודש או שנה מראש, והסחורה שבחנות שייכת לגוי - מותר להשכירה לגוי גם אם תהיה פתוחה בשבת, שכן שכל הרווחים שנכנסים מהמכירות הולכים לגוי, הרי שהגוי עובד על דעת עצמו, ואין חשש שיחשבו שהגוי עובד בשביל היהודי שכשיר יום, כיון שכן הדרך ברובה העולם להשכיר חנויות לשוכרים, דין זה דומה לשדה שומרת להשכירה לגוי שיוצא ויחזור בה בשביל עצמו כיון שכך הדרך - להשכיר שדות וקרקעות לעבודה.¹²

באופן זה יש להקפיד שהחנות לא תישא את השם של היהודי על הנכס, אלא של בעל הסחורה הגוי.¹³

האם מותר ליהודי לקבל אחוזים מהפדיונות של החנות המושכרת לגוי ופועלת בשבת?

כאמור, מותר ליהודי להשכיר חנות לגוי, אם הסחורה שייכת לגוי, ומותר ליהודי לקבל את דמי השכירות מהגוי גם אם דמי השכירות כוללים אחוזים מהפדיונות (סך ההכנסות התקופתיות) של בית העסק, כיון שהגוי עובד בנכס על דעת עצמו אין לאסור. ואף באופן שהיהודי מקבל את כל דמי השכירות לפי אחוזים מהפדיונות של החנות גם כן יש להקל,¹⁴ ובתנאי שהיהודי לא יאמר לגוי במפורש לפתוח את החנות בשבת.¹⁵

אם החנות נמצאת באזור של יהודיים ויש חשש שיכנסו יהודים לחנות ויקנו בשבת, אף על פי שמעיקר הדין הדבר מותר, ראוי ונכון להמנע מלהשכיר לגוי חנויות במקומות אלו.¹⁶

יהודי שיש בבעלותו רשת חנויות המוכרות את המוצרים שלו ברחבי העולם, האם מותר לו להפעיל חנויות באזורים של גויים באמצעות מוכרים גויים? והאם מותר לתת את המוצרים לזכייני גוי שימכור בחנותו גם בשבת?

יהודי שיש בבעלותו רשת חנויות של המוצרים שהוא מייצר או משווק, אסור לו להפעיל את החנויות שלו בשבת גם אם החנויות מנהלות ע"י מנהלים גויים שמנהלים את כל עניני המכירה, כיון שהרווחים מגיעים ליהודי הרי שהמנהלים והמוכרים בחנות הם שלוחיו של היהודי ואסור כדן כל אמירה לגוי.¹⁷ אם המוכרים והמנהלים הגויים מקבלים אחוזים מהרווחים של החנות,¹⁸ וכל שכן אם החנות נמסרה לזכיינות (שותפות קבועה באחוזים) שאז הגויים עובדים בשבת כדי להגדיל את הרווחים שלהם עצמם; אם החנות נמצאת במקום שאין גרים שם יהודיים כלל, ואין יהודיים בכל האזור והתחום של החנות - יש להקל שהחנות תישאר פתוחה בשבת, כיון שהאיסור בזה הוא רק משום 'מראית העין'

(שיחשדו שהמוכרים הם שכירים של היהודי), מחוץ לתחום אין לחוש 'מראית העין',¹⁹ וכ"ש אם מפורסם באתר החברה או בעיתונות שהרשת מנהלת סניפים בזכיינות של גויים, והחנות אינה שייכת ליהודי רק הסחורה שיש להקל.²⁰

היתר הנ"ל נאמר רק באופן שהיהודי לא מורה לגוי במפורש לעבוד בשבת, שהרי אם מקפיד שהגוי יעבוד בשבת הרי הגוי נחשב כשלווה לעבוד בשבת ואסור.²¹ וכיון שבדרך כלל מקפיד בעל החנות על הגוי אם לא ימכור בשבת, לכן עדיף שלא להשתמש בהיתר זה.²²

היתר נוסף, אם בכל יום שיש ימכור או ישכיר לגוי את החנות ליום השבת,²³ שאז אין חשש זה, שוודאי הגוי עובד רק על דעת עצמו ולא בציווי הישראלי שהרי כל הרווח שלו.²⁴ גם היתר זה נאמר רק באופן שמדובר במניעת רווחים גדולים, וכמו שמצוי במקומות רבים בעולם שיום השבת הוא יום הקניות לגויים.²⁵

בעל אולם באזור תעשייה המרוחק מהעיר, האם מותר לו להשכיר את האולם לכנסים ואירועים של גויים הנערכים בשבת?

שכר שבת: השכרת אולם אירועים בשבת לאירועים של גויים, אף אם הגויים שוכרים את כל המתחם ומפעילים אותו בעצמם, יש שכתבו לאסור בזה מן הדין משום שהיהודי נוטל "שכר שבת".²⁶ אך יש חולקים וסוברים שבאופן שמקבל דמי שכירות עבור כלים או עבור בית, שדה וכל כיוצא בזה, אף על פי שמקבל שכר עבור כל יום בפני עצמו אין זה נחשב כ'שכר שבת', שלא אסרו חכמים 'שכר שבת' אלא בשוכר את הפועל לעבוד עבורו ביום השבת.²⁷ מראית עין: אף אם ישכיר את האולם לגויים לכמה ימים באופן ששכר השבת ישולם 'בהבלעה' שבאופן זה אין איסור 'שכר שבת', מכל מקום כיון שידוע ומפורסם שהאולם שייך ליהודי יש איסור 'מראית העין' שיחשדו שהיהודי מפעיל את האולם בשבת, והגויים העובדים באולם עובדים בשליחותו של היהודי, כשם שאסרו חכמים להשכיר מרחץ לגוי מחשש למראית העין.

אולם, אם המתחם נמצא מחוץ לתחום שבת של אותה העיר, וגם אין עיר אחרת בתחום האולם - מותר להשכירו לכמה ימים,²⁸ באופן ששכר השבת ישולם בהבלעה.²⁹ (כמובן באופן שאין חשש חילול שבת ע"י יהודיים).

מכל מקום, היכלי כינוסים, אתרי נופש, צימרים וכיוצא בזה, שיש דרך להשכיר את כל המתחם, ותפעולו מתבצע על ידי השוכר ולפי רצונו, וכן אולמות שאין שם שרותי מטבח המיועד למלאכות אסורות, יש להקל ולהשכיר במקומות אלו לגויים לשבת, שהרי כך הדרך להשכיר מקומות אלו לשבת ואם הגוי עושה בהם מלאכות הרי הם על דעת עצמו ולעצמו.³⁰

האם מותר להשכיר חנות ליהודי המחלל שבת שידוע שיפתח את החנות בשבת?

אסור ליהודי שיש לו חנות להשכיר את הנכס ליהודי שאינו שומר תורה ומצוות כל שידוע שיפתח את החנות בשבת, בין בארץ ובין בחו"ל, והמשכיר לו עובר על איסור 'ולפני עיוור לא תיתן מכשול'.³¹ ובפרט אם יש חשש שיקנו יהודיים מהחנות בשבת. ויש מקלים באופן שיכול היהודי שאינו שומר מצוות למצוא חנות דומה להשכרה בסביבה אצל אדם אחר. מכל מקום שומר נפשו ירחק מזה, ובפרט שיש לחוש שלא יפרצו חומות השבת מחמת כן.³²

האם מותר להשכיר צימר או דירה לשבת ליהודי שאינו שומר תורה ומצוות שיכול להשתמש בצימר לאיסורי תורה? ומה הדין בדירה מרוהטת שישתמש בחפצים לעשיית איסור?

מותר להשכיר דירה או צימר ליהודי שאינו שומר תורה ומצוות, גם אם הדירה מרוהטת ויש חשש שיעשה היהודי איסורים בכלים והחפצים שבדירה.³³ ויש שהחמירו בזה.³⁴ ובפרט בסביבה שבהם רוב השכנים שומרי תורה ומצוות שיש בדבר נזק לרגשי השכנים.

לגבי שכר שבת: השכרת צימר לשבת מותר, כיון שאין ההשכרה לשבת בלבד, אלא החדר מושכר מעט מלפני כניסת השבת ומעט אחרי יציאת השבת,³⁵ ובפרט שהתשלום כולל בתוכו גם הוצאות ניקיון, חשמל ומים הרי שהתשלום אינו שכר שבת בלבד אלא עבור הוצאות נלוות.³⁶

מי שעבר והעסיק גוי בשבת באופנים שאסור להעסיקו, או מי שהשכיר לגוי נכס באופן שאסור להשכיר, האם מותר ליהנות מהרווחים או מהכסף ששולם עבור ההשכרה?

בכל מקום שאסרו חכמים להשתמש בשירותי הגוי בשבת, אם עשה הגוי מלאכה בשבת אסור להנות מהכסף שנעשה באיסור.³⁷ ואפילו בדיעבד, גם אם המלאכה אינה אסורה מן הדין כגון שהשכיר לגוי בית מרחץ, שהגוי עושה מלאכה עבור עצמו אלא שאסרו חכמים להשכיר לו מחשש שיחשדו שהיהודי מפעיל את הבריכה בשבת באמצעות פועלים גויים, ולא ידעו שכל המתחם הושכר לגוי. כיון שעבר והשכיר באיסור - אסור להנות מדמי השכירות ששולמו עבור השבת. ואסרו חכמים להנות מהרווח גם אם היהודי סיכם עם הגוי שלא יעשה מלאכה בשבת, וגם אם שילם לו הגוי את הסכום בהבלעה עם ימי החול. אולם יש חולקים ומתירים בדיעבד, כל שאין איסור אלא מפני מראית העין.³⁸

אך אם שכר היהודי פועלים שיעבדו עבורו בנכס שהדבר אסור מן הדין, בזה אסור לישראל לכולי עילמא להנות מהכסף שנעשה באיסור.³⁹

שבת הלוי ח"ט סימן נ'.

31 משנ"ב שם ס"ק ב.

32 שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן לו.

33 הלכה ברורה שם סעיף יז.

34 שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' סק"ד שיש כמה צדדים להחיר בזה, ששם נשאל האם מותר להשכיר ביתו ליהודי ספר שמגלה ביום שב"ק בפרהסיא אם עובר משום לפני עיוור, והשיב בזה"ל: ועוד נראה דבכל גווני דאיכא משום מסייע היינו דוקא אם בגוף הדבר שנתון לחבירו יעשה בו איסור, אבל הכא הרי לא יעשה האיסור אלא באור שבתוך הבית. עכ"ל. וראה עוד מש"כ בזה בשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן יד ובס"י קב, ובשו"ת פרי השדה ח"ג סימן צד, ובשו"ת דברי יציב ח"א או"ח סי"ט קו, ובשו"ת צ"צ חלק יג סימן לו, ובשו"ת שבת הלוי ח"ה סימן מא.

35 שו"ת ערוגת הבושם או"ח סימן נז כתב לאסור, ובעל הערוגת רבי אהרן" (ח"א סי' ג) כתב: "אבל בוודאי ראוי לכל מי שיש בו ריאת שמים לחוש לכבוד השי"ת ולכבוד השבת, ולא להיות חס ושלום מסייע כל הדוא בחילול שבת, גם שלא להניס ותועבה של חילול שבת לתוך ביתו ורשותו, ובמניעה מלהשכיר ישי קידוש שם שמים".

36 שו"ת משנה הלכות חלק ה סימן מה.

37 שו"ת נודע ביהודה תניא חלק אורח חיים סוף סימן כו. שולחן שלמה עמוד יג בשם הגר"ז אויערבך. ובש"כ פרק כח סעיף ע עמוד תנא.

38 והטעם שנתנה משאר מלאכות שעשה נכרי עבור היהודי בשבת שקנסוהו רק עד מוצאי שבת, בכדי שיעשו, כיון שלענין ורווחים לעולם נהנה מהרווח של מלאכת שבת, משא"כ שאר מלאכות כיון שעובר בכדי שיעשו, שוב אינו נהנה ממלאכת שבת, שהרי באפשרותו לעשות מלאכה זו במוצאי שבת.

39 משנ"ב שם ס"ק טז, ועיין עוד בהערה הבאה.

39 שו"ע סימן רמ"ה סעיף ו. ובב"י סוף סימן רמג בשם הרמב"ם והמרדכי. והרמ"א סימן רמג סעיף ב הביא למחלוקת הראשונים בזה והכריע לאסור. ועיין משנ"ב ס"ט טז, שכתב בשם האחרונים שאין בזה מחלוקת, וכל שאיסורו רק מפני מראית העין מותר בדיעבד במקום הפסד מרובה, אולם במטה יהודה סימן רמג ס"ק ח כתב שדעת הב"י שהביא שיש מן הגאונים שכתבו להתיר השכר, ואין כן דעת הרמב"ם והמרדכי שהם אוסרים השכר, מבוואר בשו"ע סימן רמג ס"א שאין האיסור אלא מפני מראית העין, וכ"פ בהלכה ברורה סימן רמג ס"א שלמנהג הספרדים אין להקל בזה כלל, ואפילו במקום שיש הפסד מרובה, ואם עבר וקיבל המעות, כתב הבה"ל לקמן סימן רמה ד"ה אסור שיש המתירים להנות מזה, ונשאר בצ"ע, ומלשון השו"ע שמעט שאין להתיר בזה.

12 שו"ע סימן רמג סעיף א. שו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן צט. וכה"ח ס"ק יא.

13 שלא יבואו לחושדו שהחנות של הישראלי, והגוי שכיר יום שלו הוא.

14 משנ"ב שם ס"ק יא, שבמקום שהדרך להשכיר מותר גם בארסייה, הלכה ברורה שם סעיף ח.

15 דאורייתא שביעית סימן ד' ס"ק ז, וכן משמע במשנ"ב סימן רמה ס"ק יח.

16 עיין בשו"ת יבי"א חלק ט או"ח סימן קח סוף קצ. ובשו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן לו. הלכה ברורה שם.

17 שו"ע שם.

18 עיין בשו"ת נודע ביהודה תניא או"ח סימן כט.

19 שו"ע סימן רמג סעיף ח.

20 הלכה ברורה שם סעיף ח.

21 דאורייתא שביעית סימן ד' ס"ק ז, וכן משמע במשנ"ב סימן רמה ס"ק יח.

22 עיין עוד הליכות שבת שו"ת ח"א פ"ו הלכה לב.

23 משנ"ב שם סוף ס"ק ז, וצריכים לעשות קנין כסף שיתן לו הגוי פרוטה, ויכול להשכיר לו בפעם אחת את כל השבת והימים טובים של השנה, ואם בדרך משל רווחי השבת הם שלושת אלפים דולר לכל שבת, ישכיר לו כל יום שבת באלפים חמש מאות, כדי שישתלם לגוי ויעשה עמו תנאי במכר או בכשירות שלא מוציא סחורה סתם מהחנות אלא בצורת מכירה. ובקנין משיכה כתב במשנ"ב שאין תנאי ס"ק ז שרלוה הפוסקים מועיל בנכרי, ולכן הוא עדיף על קנין כסף, אולם לרש"י וסיעתו צריך דווקא קנין כסף, וראה עוד במשנ"ב סימן רמג ס"ק לה ובשע"צ ס"ק לו, ומשנ"ב סימן רמג ס"א יב.

24 אם זה מכירה אפשר למכור רק את יום השבת, ואין חשש בזה של שכר שבת כיון שקנוי לגוי לגמרי, ואם משכירו צריך שהיה בהבלעה עם קצת זמן של יום חול בזמן החנות פתוחה, שע"צ ס"ק טו.

25 כיון שיש בזה קצת משיכה מראית העין שאין תנאי ס"ק ז שרלוה הפוסקים מועיל בנכרי, ולכן הוא עדיף על לבעה"ב והמוכר מקבל משכורת, ומכל מקום התייר במקום הפסד, כדי שלא יבוא היהודי עצמו לחילול שבת דאורייתא, וראה עוד משנ"ב סימן רמג ס"ק לה.

26 משנ"ב שם ס"ק א, ג, ובסימן שו"ע ס"ט טז כתב הטעם שהוא גזירה משום מקח וממכר.

27 עיין הלכה ברורה עמוד מד.

28 כמבואר בשו"ע סימן רמג ס"א שאין איסור מראית העין מחוץ לתחום של ישראל.

29 שאינו משלם סך מסוים עבור כל יום, אלא סכום כולל, וכמבואר ברמ"א סימן שו"ע ס"ד, ומשנ"ב שם.

30 והכל תלוי אם יש אפשרות ביעוד השימוש באותם מקומות. להשתמש בלא פעולות האסורות בשבת, עיין עוד